

FENT LA MALETA

Tot el que tinc, ho duc al damunt.

O tot allò que és meu, ho porto al damunt.

He portat tot el que tenia. No era meu. O no em servia o era d'algú altre. La maleta de pell de porc era un estoig de gramòfon. El guardapols era del pare. L'abric de ciutat amb la cinta de vellut al coll era de l'avi. Els pantalons bombatxos, de l'oncle Edwin. Les polaines de pell, del veí, el senyor Carp. Els guants de llana verds, de la tia Fini. Sols el xal de seda de color roig vinós i el necesser eren meus, regals del darrer Nadal.

Encara hi havia guerra el gener del 1945. Per por que, en ple hivern, hagués d'anar vés a saber on amb els russos, tothom em volia donar alguna cosa que pogués ser útil, encara que no em fes servei. Perquè res del món no feia servei. Com que jo, invariablement, era a la llista dels russos, tothom em va donar alguna cosa, pensant que amb això ja complia. I ho vaig agafar i vaig pensar, als meus disset anys, que aquella partida arribava en bon moment. No hauria calgut que fos a la llista dels russos, però, si la cosa no empitjorava massa, a mi m'estava fins i tot bé. Volia sortir del didal de la petita ciutat, on totes les pedres tenien ulls. En comptes de por, jo tenia una impaciència dissimulada. I mala consciència, perquè la llista, de la qual desconfiaven els meus parents, per a mi era una circumstància acceptable. Tenien por que no em passés res en lloc estrany. Jo volia anar a un lloc que no em conegués.

Ja m'havia passat una cosa. Una cosa prohibida. Una cosa estranya, bruta, desvergonyida i bonica. Va ser a l'Erlenpark, darrere del Kurzgrashügel. Anant cap a casa, vaig arribar al centre del

parc, a la glorieta, on tocaven les orquestres els dies de festa. Hi vaig romandre una estona assegut. La llum es filtrava per la fusta finament tallada. Veia la por dels cercles, els quadrats i els trapezids buits, units per cercells blancs amb ungles. Era la mostra de la meua aberració i la mostra de l'esglai al rostre de la mare. En aquesta glorieta em vaig prometre que mai més no tornaria al parc.

Com més me'n mantenia allunyat, més de pressa hi vaig tornar..., al cap de dos dies. A la cita, se'n deia.

Vaig acudir a la segona cita amb el mateix primer home. Es deia l'Oreneta. El segon era nou, es deia l'Avet. El tercer es deia l'Orella. Després va venir el Fil, a continuació l'Oriol i el Gorra. Més endavant, el Llebot, el Gat, el Gavina. Després, el Perla. Sabíem a qui corresponia cada nom. Jugàvem a anar de caça al parc, i jo passava de mà en mà. Era estiu, la pell blanca cobria els bedolls i als matolls de llessamins i saücs creixia el mur verd de fulles impenetrables.

L'amor té les seves estacions. La tardor posava fi al parc. Els arbres es despullaven. Les cites ens arrossegaven als banys de Neptú. Vora la porta de ferro penjava l'emblema oval amb un cigne. Cada setmana em trobava amb aquell que em doblava l'edat. Era romànes. Era casat. No dic com es deia ni com em deia jo. Arribàvem a hores diferents. La caixa dins els vidres emplomats de la seva taquilla, el terra de pedra llis com un mirall, la columna rodona del mig, les rajoles de la paret amb mostres de nenúfars, l'escala de fusta tallada... A cap d'aquestes coses no se'ls havia d'acudir de pensar que ens havíem citat. Anàvem a la piscina a nedar amb tots els altres. Ens trobàvem finalment a les saunes.

Aleshores, abans del *lager* i igualment després del meu retorn fins al 1968, quan vaig abandonar el país, qualsevol cita hauria comportat presó. Com a mínim cinc anys, si m'ensexampaven. En van enxampar molts. Anaven directament del parc o dels banys municipals a la presó després d'un interrogatori brutal.

D'allà, al campament penitenciari de prop del canal. Avui sé que no tornava ningú del canal. Qui, malgrat tot, en tornava, era un cadàver ambulat. Envellit i malparat, malaguanyat per a l'amor en aquest món.

I al *lager*... Si m'haguessin atrapat al *lager*, hauria mort.

Després dels cinc anys al *lager*, deambulava dia rere dia pel bullici dels carrers i donava voltes al cap a les millors frases per al cas que m'empresonessin. «Atrapat en flagrant delicte.» Contra aquest veredicta recorria a mil subterfugis i coartades. Porto un bagatge silenciós. M'he empaquetat tant i tant de temps en el silenci, que no em puc desempaquetar en paraules. I és que m'empaquetó de manera diferent cada vegada que parlo.

A l'estiu de la darrera cita, per allargar el camí de tornada de l'Erlenspark, vaig passar pel Gran Ring i vaig entrar per casualitat a l'església de la Santíssima Trinitat. Aquesta casualitat va jugar a fer de destí. Vaig veure els temps venidors. En una columna del costat d'un altar lateral hi havia el sant amb mantell gris que al voltant del coll duia un xai. Aquest xai al coll és el silenci. Hi ha coses sobre les quals no es parla. Però jo sé de què parlo quan dic que el silenci al coll és diferent del silenci a la boca. Abans, durant i després del temps passat al *lager*, he viscut durant vint-i-cinc anys amb por, de l'Estat i de la família. Por de la doble caiguda que significaria que l'Estat m'empresonés per criminal i la família m'excloués per oprobí. Enmig del formigueig dels carrers m'emmirallava en els aparadors, en els vidres dels tramvies i les cases, en els brolladors i els bassals, sense creure que jo no fos encara transparent.

El meu pare era professor de dibuix. I jo, amb els banys de Neptú al cap, em sobresaltava com si rebés una puntada de peu quan emprava el mot *aquarel·la*. El mot sabia fins on havia arribat jo. La mare deia a taula: «No agafis la patata amb la forquilla, s'esmicolarà; fes servir la cullera, la forquilla es fa servir

per a la carn». Els polsos em bategaven. Per què parla de carn, si es tracta de patata i forquilla? De quina carn parla? Les cites m'havien capgirat el significat de la paraula *carn*. Jo era el meu propi lladre, els mots queien d'imprevist i m'atrapaven.

La mare, i especialment el pare, creien, com tots els alemanys de la petita ciutat, en la bellesa de les trenes rosses i dels mitjons llargs blancs. En el rectangle negre del bigoti de Hitler i en nosaltres, els transsilvans, com a raça ària. El meu secret, des del punt de vista purament físic, era una absoluta abominació. I amb el fet que m'emboliqués amb un romanès, s'hi afegia l'oprobri racial.

Volia fugir de la família, encara que fos al *lager*. Només em dolia per la mare, que no sabia que poc que em coneixia. Si me'n vaig, pensarà més sovint en mi que no pas jo en ella.

Al costat del sant amb el xai del silenci al coll, havia vist a l'església el nínxol blanc a la paret amb la inscripció «El cel posa el temps en moviment». Mentre feia la maleta, vaig pensar: «El nínxol blanc ha actuat; ara és el temps posat en moviment». També estava content de no haver d'anar a la guerra, a la neu del front. Em vaig dedicar a fer la maleta amb estúpida docilitat i coratge. No vaig descartar res. Polaines de pell amb cordons, pantalons bombatxos, abric amb coll de vellut: res no m'esqueia. Es tractava del temps posat en moviment, no pas de roba. De totes maneres, amb aquestes coses o unes altres, hom es fa gran igualment. El món no és un ball de disfresses, pensava, però no pot semblar ridícul qui ha d'anar amb els russos en ple hivern.

Una patrulla de dos policies anava amb la llista de casa en casa: un romanès i un rus. Ja no sé si la patrulla va pronunciar el mot *lager* a casa nostra. I, si no, quin altre mot a més de *Rússia*? I, en cas que sí, el mot *lager* no em va espantar. Malgrat la guerra i el silenci de la meva cita a la nuca, als meus setze anys encara estava instal·lat en la meva lluminosa i beneïta infante-

sa. Els mots *aquarel·la* i *carn* em deien alguna cosa. Per al mot *lager* el meu cervell era sord.

En aquella ocasió, a taula, amb les patates i la forquilla, quan la mare em va enxampar amb el mot *carn*, vaig recordar també que de petit jugava a baix, al pati, i la mare em cridava des de la finestra de la galeria: «Si no véns ara mateix a taula, si t'haig de tornar a cridar, ja et pots quedar on ets». Com que encara vaig estar-me una estona a baix, quan pujava em va dir: «Ja pots agafar la motxilla i anar a córrer món a fer el que vulguis».

Tot dient això, m'arrossegà a la meva cambra, agafà la petita motxilla i hi ficà la meva gorra de llana i el meu gec. Li vaig preguntar:

—Però, on vols que vagi? Al capdavall sóc el teu fill, no?

Molta gent pensa que això de fer la maleta és cosa de pràctica, que hom ho apren sol com cantar o pregar. Nosaltres no en teníem, de pràctica, ni tampoc cap maleta. Quan el pare va haver d'anar al front amb els soldats romanesos, no hi havia res per a empaquetar. Als soldats se'ls dóna tot, forma part de l'uniforme. Excepte per a viatjar o contra el fred, no sabíem per a què es fa la maleta. Hom no té les coses que calen, improvisa. Les que no calen es tornen necessàries. Les coses necessàries són aleshores les que calen, només perquè hom les té.

La mare va portar el gramòfon de la saleta d'estar i el va deixar a la taula de la cuina. Amb l'ajut del tornavis vaig fer-me una maleta de la capsa del gramòfon. Primer vaig desmuntar la maneta i el motor. Després vaig tapar el forat on hi havia la maneta amb un tap de suro. El folre de l'interior, de vellut roig de guineu, s'hi va quedar. Tampoc no vaig desmuntar la placa triangular amb el gos davant la trompa, «La veu del seu amo». Al fons de la maleta, hi vaig posar quatre llibres: el *Faust* en tela, el *Zarathustra*, un llibret de Josef Weinheber i una antologia lírica de vuit segles. Cap novel·la, perquè les novel·les les llegeixes una vegada i prou.

Damunt dels llibres, el necesser. Contenia un flascó d'aigua de colònia, un flascó de loció d'afaitar Tarr, un sabó d'afaitar, una navalla d'afaitar, una brotxa, un llapis hemostàtic, una pastilla de sabó, unes tisores per a les ungles. Al costat del necesser vaig posar un parell de mitjons de llana (marrons, ja sargits), un parell de mitjons llargs, una camisa de quadres vermells de franel·la, dos calçotets de reps. Dalt de tot anava el xal nou de seda, perquè no es rebregués. Era de color roig vinós i de quadres, adés brillant, adés mat. I la maleta va quedar plena.

Després, el farcell: una vànova del divan (de llana, blau cel i de quadres de color beix, una andròmina enorme, però que no escalfava). I, enrotllats a dins, un guardapols (de color salpebre, ja molt gastat) i un parell de polaines de pell (vellíssimes, de la Primera Guerra Mundial, de color groc de meló, amb corretges).

Després, el sarró amb una llauna de pernil en conserva marca Scandia, quatre panets untats, unes quantes galetes de Nadal que havien sobrat i una cantimplora amb got.

En acabar, l'àvia va deixar la maleta del gramòfon, el farcell i el sarró prop de la porta. Els dos policies havien avisat que vindrien a mitjanit per endur-se'm. L'equipatge estava a punt al costat de la porta.

Em vaig vestir: uns calçotets llargs, una camisa de franel·la (verda i beix, de quadres), uns pantalons bombatxos (grisos, com he dit, de l'oncle Edwin), un gipó amb mànigues de punt, un parell de mitjons de llana i un parell de galotxes. Els guants verds de la tieta Fini eren damunt la taula a l'abast de la mà. Mentre em cordava les galotxes, vaig recordar que feia uns anys, durant les vacances d'estiu al Wench, la mare duia un vestit de mariner cosit per ella mateixa. En ple passeig pel prat es va deixar caure enmig de l'herba alta i es va fer la morta. Jo tenia vuit anys aleshores. L'ensurt era com si el cel hagués caigut a terra. Vaig tancar els ulls per no veure com m'engolia. La mare s'alçà d'un bot, em sacsejà i em digué:

–M'estimes? Encara sóc viva.

Ja tenia les galotxes cordades. Em vaig asseure a taula i vaig esperar la mitjanit. I la mitjanit va arribar, però la patrulla duia retard. Van haver de passar tres hores, i això costa de suportar. Finalment van arribar. La mare m'aguantava l'abric del coll de vellut. M'hi vaig encabir. Ella plorava. Em vaig posar els guants verds. Al passadís de fusta, just on hi ha el comptador del gas, l'àvia em va dir:

–Sé que tornaràs.

No vaig parar esment en aquesta frase. Distretament me la vaig endur al *lager* sense pensar. No tenia idea que m'acompanyava. Però una frase així és independent. Treballava dintre meu, més que no pas tots els llibres que m'havia endut. «Sé que tornaràs» esdevingué còmplice de la pala en forma de cor i adversària de l'àngel de la fam. Com que he tornat, puc dir que una frase així et manté en vida.

Eren les tres de la matinada del quinze de juliol de 1945 quan la patrulla em va venir a buscar. El fred es feia més intens: quinze sota zero. [...]